

YANGI RENESSANS

RESPUBLIKA ILMIY JURNALI

2025

+998945668868

www.innoworld.net

Google Scholar

zenodo

INNOVATIVE
WORLD

YANGI RENESSANS

RESPUBLIKA ILMIY JURNALI
TO'PLAMI

2 - JILD, 1 - SON

2025

Google Scholar

ResearchGate

zenodo

ADVANCED SCIENCE INDEX

OpenAIRE

Academic
Resource
Index

ResearchBib

Directory of Research Journals Indexing

www.innoworld.net

O'ZBEKISTON-2025

ZAMONAVIY HAYKALTAROSHLIK SAN'ATIDA ILHOM JABBOROVNING O'RNI

Axatova Zohira Aktam qizi

Kamoliddin Behzod nomidagi Milliy rassomlik va dizayn instituti,
San'atshunoslik va muzeyshunoslik fakulteti, San'atshunoslik (tasviriy va
amaliy san'at) yo'nalishi 3 bosqich talabasi
zohiraaxatova5@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekiston Badiiy akademiyasi akademigi, O'zbekistonda xizmat ko'rsatgan san'at arbobi, O'zbekiston xalq rassomi Ilhom Jabborov ijodi yoritilib, uning "Amir Temur", "Islom karimov" asarlari keng tahlil qilingan.

Kalit so'z: Haykaltaroshlik, Ilhom Jabborov, Amir temur, Islom Karimov

Annotation: This article explores the artistic legacy of Ilhom Jabborov, an academician of the Academy of Arts of Uzbekistan, an honored art figure of Uzbekistan, and a People's Artist of Uzbekistan. The paper provides an in-depth analysis of his works, particularly the sculptures "Amir Temur" and "Islam Karimov".

Keywords: Sculpture, Ilhom Jabborov, Amir Temur, Islam Karimov

Аннотация: В данной статье рассматривается творческое наследие Ильхома Джабборова — академика Академии художеств Узбекистана, заслуженного деятеля искусства Узбекистана и народного художника Узбекистана. Проведен детальный анализ его работ, в частности скульптур «Амира Темура» и «Ислама Каримова».

Ключевые слова: Скульптура, Ильхом Джабборов, Амир Темур, Ислам Каримов

KIRISH

Ma'lumki, haykaltaroshlikning ikki turi mavjud bo'lib, dastgohli va mahobatli iborat. O'zbekiston xalq rassomi, O'zbekiston badiiy akademiyasi akademigi, professor Ilhom Jabborov asarlari O'zbekiston madaniyati va san'atida o'rni katta. Bu ijodkor haykaltaroshlikning mahobatli va dastgohli turida ijod qiladi. Ularning sarmahsul badiiy asarlari tarixiy shaxslar qiyofalarini aks ettiradi.

ASOSIY QISM

O'zbekiston Badiiy akademiyasi akademigi, (1997), O'zbekistonda xizmat ko'rsatgan san'at arbobi (1989). Respublika rassomlik bilim yurti (1965) va Toshkent teatr va rassomlik san'ati instituti (1971)ni tugatgan. 1995-yildan Respublika rassomlik kollejida o'qituvchi, professor Ilhom Jabborov o'rta Chirchiq tumanida tug'ilgan. Respublika rassomlik bilim yurti (1965-yil) va Toshkent teatr va rassomchilik san'ati institutini (1971-yil) tugatgan. 1997-yildan Kamoliddin Behzod nomidagi Milliy rassomchilik va

dizayn institutida haykaltaroshlik ustaxonasi rahbari lavozimlarida faoliyat yuritib kelmoqda. Professor Ilhom Jabborov asarlarida an'anaviy realistik haykaltaroshlik uslubiga xos xususiyatlar milliy mavzu va ta'sirchan obrazlarni ifodalashda o'z aksini topgan. Dastgohli va mahobatli asarlari (portret, tarixiy shaxslar qiyofasi aks ettirilgan) umumlashma va ramziylik yo'lida yaratilgan. Ijodkor Ilhom Jabborov yaratgan har bir haykal va monument vatanimiz timsoliga aylangan. Poytaxtimizdagi "Ezgulik", "Mustaqillik" monumenti, Amir Temur obrazli haykallari, Toshkent, Samarqand va Shaxrisabzning Markaziy maydonlarida, O'zbekiston Respublikasi birinchi prezidenti Islom Karimov haykallari O'zbekistonning Toshkent, Samarqand, Qashqadaryo viloyatlarida, Urgut tumanidagi Alisher Navoiy hamda Urganchdagi "Jaloliddin Manguberdi" kabi ko'plab tarixiy shaxslar haykallari muallifi. Ilhom Jabborovning haykallari obrazlarning tabiiy plastikasini va psixologik ifodaliligini ustalik bilan aks ettiradi. Ayniqsa, u shaxslarning ichki olamini ochib berishga alohida e'tibor qaratadi. Uning ijodi O'zbekiston haykaltaroshligi taraqqiyotida muhim o'rin tutib, milliy san'atning rivojlanishiga katta hissa qo'shgan.

ILHOM JABBOROV

Ilhom Jabborov hali-hanuz ijod bilan mashg'ul va yosh haykaltaroshlarga haykal yasashning sir-asrorlarini o'rgatib kelmoqda. Ilhom Jabborov o'zi haqida shunday deydi: - "menga haykaltarosh bo'lishlik istagi kichkinalik paytimda O'rtachirchiq tumanidan Toshkentga birinchi kelganimda, o'shanda yetti-sakkiz yoshlarda edim, Chorsu maydoniga kelib qolganmiz. Mening bolaligimdagi hayollarim uy o'lchamidagi ulkan dekorativ to'siq kompozitsiyalari bilan hayratda qoldi. O'sha atrofda tinchlik ramzi - gipsdan yasalgan kaptar turardi. Ko'rganlarim meni shunchalik quvontirdiki, men ham uyda shunday qilishga qaror qildim. Qishloqqa yetib keldim,

tuproqdan tepalik yasadim, yam-yashil o't ekdim. Men oddiy loydan kaptar yasadim va uni ohak bilan oq rangga bo'yadim. To'satdan men mushukning kaptarga qarab turganini, asta-sekin unga sudralib kelayotganini va keyin sakrab, kompozitsiyamni buzayotganini ko'rdim. Mushuk qichqirdi va qochib ketdi va men o'yladim: bu men asosiy narsada muvaffaqiyatga erishdim, degani - loyni tirik qushga o'xshash qilish. Bu meni shunchalik hayratda qoldirdiki, o'shanda men haykaltarosh bo'lishga qaror qildim". Albatta, ijodkorga bu katta yutuq mushukning haqiqiy kabutar ya'ni o'lja deb unga talpinishi Ilxom Jabborovning birinchi asaridayoq haykaltaroshlikka bo'lgan qobiliyatining namoyon bo'lganligini ko'rishimiz mumkin. U asar ustida ishlarkan tanlangan obrazning hayoti kechmishlari u haqida yozilgan siyratga katta ahamiyat beribgina qolmay haykalning qo'yiladigan joyga va u yerda joylashgan arxetukturaga bog'liqmi, atrof muhitga, landshaftga to'g'ri tushadimi yuqmi o'rtasidagi mutanosiblikka aloxida e'tibor qaratgan va bu uning ijodida birinchi o'rinda bo'lgan.

Ilxom Jabborov. "Amir Temur" Toshkent. 1993-yil

Tarix zarvaraqlarida o'chmas iz qoldirgan diyorimiz buyuk sarkardasi Amir Temur haykali O'zbekiston mahoratli haykaltaroshi tomonidan Mustaqilligimizning ilk yillarida Toshkentda o'rnatildi. Ushbu haykal bronzadan, tarixiy janrda ishlangan bo'lib, 2 metrlik poydevor ustiga, vertikal holatda joylashtirilgan. Ilxom Jabborovning aytishicha Amir Temur haykalini ishlash uchun ko'plab namunalar tayorlagani, Toshkentda qad ko'targan haykalning qo'lida aslida jilov emas qilich ushlab turgan holatda berilgani va O'zbekiston Respublikasi birinchi prezidenti Islom Karimov tavsiyasi bilan jilovga o'zgartirilganini aytadi. Asar topshiriqqa asosan ikki oy ichida ishlanishi kerak bo'lgan va birinchi gipsdan pastroq holatda bo'lgan. Yugoslaviyadan kelgan mehmonlar ikki oy ichida bunday otliq haykal yasash

imkonsiz, biroq gipsdan ishlangan haykal uzoqqa bormasligini aytadi. Shundan so'ng u haykal buzilib shu joyning o'zida, bronzadan quyilgan haykal o'rnatiladi. Ilxom Jabborovning bu otliq haykal dastlabki asari bo'lganligi bois Rossiya davlatida qad ko'targan Pyotr 1 haykalini asos qilib qilib olganini ko'rishimiz mumkin. Amir Temur haykali juda ulug'vor va tanasiga nisbatan boshini kattaroq qilib ishlangan, buning sabababi ijodkor asarini ishlashidan oldin Amir Temurning hayotini uning qanday inson bo'lgani haqida juda ko'p izlanishlar olib boradi, izlanishlari davomida Amir Temurning qabri ochilganida Gerasimovga yordamchi sifatida ishlagan Malik Nabiyevning asarida tasvirlangan obrazdagi tasvirga tayangan holda shunday ishlaganini aytadi. Haykalga qarab Ilxom Jabborov Amir Temur hayotini puxta o'zlashtirganini ko'rishimiz mumkin. Amir Temurning o'ng qo'lini ko'targan holatda ishlanishi, u hayoti davomida faqat bizning tinchligimiz uchun kurash olib borganligi bois Mustaqilligimiz bilan qutlayotgandek "ey xalqim sizlarga mustaqillik muborak bo'lsin, men sizlarga omonlik tilayman" deyayotgandek haykaltarosh uning qo'lga katta ahamiyat berib nima deyayotganini mohirona asoslab bergan. Chap qo'lida jilovni olishi esa ramziy ma'noni bildirib barchamizga tarix sahifalaridan ma'lum bo'lgan shunday katta davlatchilik qurishini bildiradi. Amir Temur haykali umrining ko'p qismini jang maydonida o'tqazganligi tufayli jang libosida qurollik tojidek yasatilgan dubulg'a sovut, qalqon va qilich bilan tasvirlangan. Haykaltarosh otga badiiylik bilan muskullarini ideallashtirishi Amir Temurning chertalari hamohang bo'lib uning naqadar jasur, siyosatli, mohir sarkarda ekanligini ko'rsatadi.

ILHOM JABBOROV. "ISLOM KARIMOV". QASHQADARYO. 2018-YIL

Islom Karimov haykali — O'zbekistondagi madaniy me'ros obyekti. Monumental san'at yodgorligi 2018-yil 30-yanvarda tavalludining 80 yilligi munosabati bilan o'rnatilgan. Qashqadaryo viloyatining Qarshi shahrida

joylashgan. „Mustaqillik“ MFY da joylashgan. Qashqadaryo viloyati madaniy meros boshqarmasi operativ boshqaruv huquqi asosida. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori bilan 2019-yil 4-oktabrda Moddiy madaniy merosning ko‘chmas mulk obyektlari milliy ro‘yxatiga kiritilgan — davlat muhofazasiga olingan. Haykal markaziy o‘ringa ega bo‘lib, baland poydevor ustiga o‘rnatilgan. Bu esa Karimov shaxsining buyukligini va tarixiy ahamiyatini ta’kidlashga xizmat qiladi. Orqa fonda joylashgan simmetrik bino haykalni vizual markaz sifatida ajratib turadi, bu esa monumental san’atda ko‘p qo‘llaniladigan usullardan biridir. Islom Karimov haykali tik turgan, oldinga qadam tashlayotgandek tasvirlangan. Bu harakat kelajakka intilish, barqarorlik va taraqqiyot ramzi sifatida talqin qilinishi mumkin. Qo‘llarining tabiiy holatda bo‘lishi esa uning xalqqa yaqinligi va insonparvarlik tamoyillariga asoslangan siyosatini aks ettiradi. Haykal bronzadan quyilgan, bu esa monumental san’atda keng tarqalgan materiallardan biri. Bronzaning silliq va jilolangan yuzasi haykalga jiddiylik va rasmiylik beradi. Poydevor qizg‘ish rangdagi toshdan ishlangan bo‘lib, bu rang energetika va qudrat ramzi sifatida ko‘rilishi mumkin. Ushbu haykal Islom Karimovning O‘zbekiston mustaqilligidagi rolini ta’kidlashga xizmat qiladi. Poydevordagi yozuv ham uning merosiga hurmat ramzi sifatida qaraladi. Baland joylashtirilgani uning tarixiy shaxs sifatidagi yuksak maqomini ifodalaydi. Umuman olganda, haykal klassik monumental san’at an‘analariga asoslangan bo‘lib, hukumat arboblari uchun yaratilgan yodgorliklarda uchraydigan tipik elementlarga ega. U hokimiyat, barqarorlik va milliy g‘urur timsoli sifatida tahlil qilinishi mumkin.

XULOSA

Ilxom Jabborov o‘zining haykaltaroshlik mahorati bilan O‘zbekistonning muhim shaxslarining xotiralarini abadiylashtiradigan san’at asarlarini yaratgan. Uning Amir Temur va Islom Karimovga bag‘ishlangan haykallari nafaqat estetik, balki tarixiy va ma’naviy ahamiyatga ham ega. Har ikkala haykal o‘z davrining yodgorligi bo‘lib, ularda shaxslarning xarakteri va merosi aniq aks ettirilgan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Khayitboboeva KPA Study Of The Problems Of Tradition And Innovation In Modern Uzbek Folk Art The American Journal of Social Science and Education Innovations -2021-T3-Nº 11-C 14-20
2. Kultashev, B., Sadikova, S., & Kultasheva, N. (2021). Development of portrait of Uzbekistan during the early 20th century. Melbrun. Australia. Swinburne University of Technology.-2021.
3. 2. Алимкулова Д. 1920–1930-йиллар рангтасвири Ўзбекистон тасвирий санъатининг ривожланиш жараёни кесимида// Санъатшунослик фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD) диссертацияси автореферати. – 2020.

4. 3. Лаковская В Л. Послевоенная живописи Узбекистана. Ташкент, 1991 С 88.
5. 4. Юнусхужаева Азиза Саъдулла Абдуллаев ижодида замон талқини. Тошкент. 2022 С 30 <https://mytashkent.uz/2016/07/29/ilhom-zhabbarov-nelegkij-no-schastlivyj-trud-skulptora/>
6. Ilxom Jabborov bilan suhbatdan

INNOVATIVE
WORLD

